

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายบอกให้เราทราบถึงระบบการปกครองของรัฐ กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลไกของรัฐ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครองทั้งหลายเป็นสิ่งที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเอกชน เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายแรงงาน ระหว่างเอกชนกับรัฐ เช่น กฎหมายอาญาต่าง ๆ และกำหนดว่าการนำกฎหมายทั้งหลายมาใช้บังคับทำได้อย่างไร เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความต่าง ๆ

กฎหมายเข้ามากำหนดสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคล ตั้งแต่แรกเกิดเป็นทารก เต็มโต เป็นเด็ก เจริญวัยเป็นหนุ่มสาวจนแก่เฒ่า และเมื่อตายไปก็ยังถูกกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องทรัพย์สิน สิทธิ ตลอดจนหน้าที่ต่าง ๆ ของผู้ตายว่าจะตกทอดไปเป็นมรดกแก่ผู้ใดบ้าง กฎหมายมีบทบาทในการปลดปล่อยความเดือดร้อนของประชาชน และอาจช่วยคุ้มครองเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน กฎหมายสามารถช่วยส่งเสริมอนามัยและสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชน และประการสำคัญคือกฎหมายใช้เป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่รัฐสามารถใช้ควบคุมความประพฤติของประชาชน วางระเบียบของสังคม และกฎหมายยังมีอิทธิพลต่อวิถีการพัฒนาสังคมทั้งหมดอีกด้วย (วิระดา สมสวัสดิ์ 2527: 1-2)

กฎหมายจึงมีความสำคัญไม่เฉพาะต่อนักกฎหมายและนักศึกษาวิชากฎหมายเท่านั้น แต่มีความสำคัญต่อบุคคลทุกคน ตลอดทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ดังนั้นห้องสมุดกฎหมายซึ่งเป็นแหล่งสะสมวรรณกรรมกฎหมายอันได้แก่ ตำบหากฎหมาย หนังสือ วารสาร เอกสาร ตลอดจนสิ่งพิมพ์อื่น ๆ จึงมีความสำคัญเปรียบประดุจคลังแห่งความรู้ ความคิดเห็น และหลักฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่จะสนองความต้องการในการศึกษา ค้นคว้า ของบุคคลทั่ว ๆ ไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักกฎหมายและนักศึกษาวิชากฎหมาย ผู้ซึ่งจะต้องนำความรู้ทางด้านกฎหมายสู่ประชาชน และรับใช้ประชาชน ห้องสมุดกฎหมายยิ่งเพิ่มความสำคัญมากขึ้น เพราะหากปราศจากห้องสมุดกฎหมายแล้ว นักกฎหมายอาจจะไม่สามารถทำหน้าที่ในงานวิชาชีพของตนได้อย่างสมบูรณ์ ห้องสมุดกฎหมายจึงเปรียบเสมือน

หัวใจของโรงเรียนกฎหมาย และเปรียบเสมือนมันสมองแห่งวิชาชีพกฎหมายโดยแท้ (Sullivan, 1949, อ้างถึงใน ธาณินทร์ กรัยวิเชียร 2508: 350-359) ด้วยเหตุนี้จึงเป็นหน้าที่ของห้องสมุดที่จะต้องจัดหาหนังสือกฎหมาย และจัดเก็บให้เป็นหมวดหมู่พร้อมที่จะให้บริการแก่ผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด (Moys 1976: 9)

อย่างไรก็ตาม การที่จะให้บริการแก่ผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรณารักษ์จำเป็นต้องจัดทำเครื่องมือหรือตรรกะสำหรับค้นหาหนังสือต่าง ๆ ไว้ให้บริการ เครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำผู้ใช้เข้าถึงวัสดุเพื่อการศึกษาต่าง ๆ ในห้องสมุดได้อย่างสะดวกและรวดเร็วคือบัตรรายการ ซึ่งหมายถึงบัตรที่ลงรายละเอียดของหนังสือและอุปกรณ์อื่น ๆ ของห้องสมุด (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, คณะอนุกรรมการบัญญัติศัพท์วิชาบรรณารักษศาสตร์ 2518: 15)

สุทธิลักษณ์ อำนวยวงศ์ (2515: 33) ให้คำจำกัดความไว้ว่า บัตรรายการคือ บัตรที่บันทึกรายการต่าง ๆ ที่ผู้อ่านควรทราบเกี่ยวกับหนังสือแต่ละเล่ม ซึ่งได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ทั้งนามจริงและนามแฝง ชื่อเรื่อง ครึ่งที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์ ปีที่พิมพ์ จำนวนหน้าหรือจำนวนเล่ม ภาพประกอบ ชื่อหนังสือชุด โฉม หรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่มีค่าควรแก่การบันทึกไว้ เช่น บรรณานุกรม การพิมพ์ในโอกาสต่าง ๆ คำอธิบายเพิ่มเติมซึ่งจะให้ความรู้เกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้น ๆ ตีพิมพ์ เลขเรียกหนังสือ และแนวสืบค้น

บัตรรายการของห้องสมุดโดยทั่วไปที่ผู้ใช้บริการใช้กันมี 3 ประเภท คือ บัตรผู้แต่ง (Author Card) บัตรชื่อเรื่อง (Title Card) และบัตรเรื่อง (Subject Card) บัตรรายการประเภทที่ช่วยในการศึกษาค้นคว้าของผู้ใช้ห้องสมุดและบรรณารักษ์ คือ บัตรเรื่องเพราะโดยปกติแล้วผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่มักจะหาหนังสือตามหัวเรื่องที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่มากกว่าที่จะหาหนังสือตามชื่อเรื่องหรือชื่อผู้แต่ง (นพวรรณ จงวัฒนา 2521: 5) และผลจากการวิจัยของ ชมพู โชติจรรย์ 2515: 11) พบว่าบรรณารักษ์แผนกอ้างอิงต้องใช้บัตรเรื่องเป็นประจำสำหรับบริการตอบคำถาม และถือว่าบัตรเรื่องเป็นหัวใจสำคัญของบรรณารักษ์แผนกอ้างอิง เช่นเดียวกับ ทศนา หาญผล (2520: 246-248) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งผลปรากฏว่า ผู้ใช้ที่เป็นอาจารย์และนักศึกษามีวิธีเลือกหนังสือโดยดูจากบัตรเรื่องที่ต้องการเป็นจำนวนมากที่สุด ด้วยเหตุที่บัตรเรื่อง เป็นบัตรรายการที่มีประโยชน์มากที่สุดแก่ผู้ใช้ห้องสมุด แต่บรรณารักษ์ต้องประสบปัญหาในการทำบัตรชนิดนี้มากที่สุดเช่นเดียวกัน ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือการที่จะกำหนดคำที่ใช้เป็นหัวเรื่องให้ครอบคลุมเนื้อหาของหนังสือแต่ละเล่ม คำใน

ภาษาไทยที่ใช้บอกความหมายอย่างหนึ่ง ๆ นั้นมีอยู่หลายคำ ปัญหาจึงมีอยู่ว่าจะเลือกใช้คำไหนจึงจะเหมาะสม คือเป็นคำที่ผู้ใช้บัตร์รายการโดยมากเคยรู้จักและเข้าใจ เป็นคำที่ให้ความหมายถูกต้อง ใกล้เคียงกับความคิดที่ต้องการแสดงออกมากที่สุด นอกจากคำทั่ว ๆ ไปแล้ว ยังมีศัพท์เทคนิคและศัพท์วิชาการ ซึ่งแปลมาจากภาษาต่างประเทศ แต่ก็มีผู้แปลหลายคนในสาขาวิชาเดียวกัน ไม่ทราบว่าจะเลือกใช้คำไหนจึงจะเป็นที่ยอมรับกัน ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์และมีบัญชีในการให้หัวเรื่อง แต่บางครั้งการตีความในหนังสือแต่ละเล่มอาจจะไม่ตรงกันก็ได้ (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 2525: [12])

นอกจากนี้ จากผลงานวิจัยของอุบลวรรณ ปิติพัฒนะ โฆษิต (2518: 158-160) ได้พบปัญหาการขาดแคลนหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทย หัวเรื่องที่มีอยู่ในคู่มือต่าง ๆ ไม่พอใช้ในการกำหนดคำที่ใช้เป็นหัวเรื่อง เช่น ศัพท์เทคนิคต่าง ๆ จะต้องเทียบเคียงเป็นภาษาไทยที่ถูกต้อง โดยการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนปัญหาหัวเรื่องเฉพาะวิชาที่มีไม่เพียงพอ หนังสือเฉพาะวิชาที่ออกมาใหม่ไม่สามารถจะกำหนดหัวเรื่องโดยอาศัยคู่มือที่มีอยู่ได้ จากผลงานวิจัยของชมพู โชติจรรย์ (2515: 142) และ ไพพรรณ ไพบูลย์ศรีนครา (2518: 146) พบว่าผู้ใช้มีปัญหาในการใช้หัวเรื่องเพื่อค้นหาเรื่องราวที่ต้องการ ไม่ทราบว่าเรื่องที่ตนกำลังศึกษาอยู่ ควรอยู่ในหัวเรื่องอะไร อีกทั้งคำที่ต้องการก็ไม่มีในบัตร์รายการ และห้องสมุดใช้ภาษาในการกำหนดหัวเรื่องที่ยากแก่การเข้าใจ ส่วนประยงค์ วัฒนกิจจำรูญ (2519: 238) ได้พบปัญหาของบรรณารักษ์ฝ่ายทำบัตร์รายการและจัดหมู่หนังสือว่าไม่มีหนังสือการให้หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยอย่างเพียงพอ นอกจากนี้สุนทรี รสสุธาธรรม (2521: 103) พบว่าปัญหาของบรรณารักษ์ในการทำตรรกษัณวารสารปัญหาหนึ่ง คือ คู่มือการให้หัวเรื่องไม่ทันสมัย และขาดคู่มือการให้หัวเรื่องที่ได้มาตรฐาน

ห้องสมุดที่ประสบปัญหาในการให้หัวเรื่องหนังสือภาษาไทยมากที่สุดคือห้องสมุดเฉพาะ เพราะหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันจะรวบรวมหัวเรื่องทั่ว ๆ ไป เพื่อให้ครอบคลุมความรู้ทุกแขนงวิชาอย่างกว้างขวาง ไม่เฉพาะเจาะจงในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 2525: [8]) ในขณะที่ห้องสมุดเฉพาะจะรวบรวมหนังสือและวัสดุเฉพาะในบางสาขาบางเรื่องเท่านั้น (ธาดาศักดิ์ วชิรปรัชานนท์ 2527: 48) เช่น ห้องสมุดด้านการเกษตรใช้หนังสือการให้หัวเรื่องของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และในบางแห่งก็ได้คิดหัวเรื่องเพิ่มเติมเอง หรือคิดหัวเรื่องเองทั้งหมดโดยไม่ใช้หนังสือคู่มือเลย (จันทิกา พุ่มจันทร์ 2520: 226) ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ให้หัวเรื่องเป็นภาษาอังกฤษสำหรับสิ่งพิมพ์

ภาษาไทย ด้วยเหตุผลคือคู่มือที่กำหนดหัวเรื่องภาษาไทยที่ใช้เป็นมาตรฐาน ได้แก่ หัวเรื่องของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย มีหัวเรื่องด้านวิทยาศาสตร์น้อย (ศรีพันธ์ นินวัฒน์ 2528: 3) ส่วนห้องสมุดด้านการแพทย์ก็ได้พยายามแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการให้หัวเรื่อง โดยได้แปลหัวเรื่องจากหนังสือ Medical Subject Headings เป็นภาษาไทยขึ้นใช้เอง (ดาราวรรณ เจียมเพิ่มพูน 2526: 73)

ห้องสมุดกฎหมายจัดเป็นห้องสมุดเฉพาะประเภทหนึ่ง ซึ่งมีกำเนิดมาช้านานแล้ว ในคำนำของหนังสือที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลแพ่งและศาลฎีกา วันพุธที่ 15 พฤษภาคม พุทธศักราช 2506 มีข้อความเกี่ยวกับประวัติของห้องสมุดเฉพาะทางด้านกฎหมาย ตอนหนึ่งว่า

อาคารที่ทำการศาลแพ่งหลังเดิมได้สร้างขึ้นเมื่อ ร.ศ. 101 (พ.ศ. 2425) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระองค์ท่านได้เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตรา ทรงวางศิลาก่อพระฤกษ์ด้วยพระองค์เอง และพระราชทานนามอาคารหลังนี้ว่า "ศาลสถิตยยุติธรรม" โดยมีพระราชประสงค์ให้เป็นที่พักประชุมขุนศาลตระลาการทุกกระทรวง และเป็นที่พักษาพระราชกฤษฎีกาและพระราชบัญญัติเก่าใหม่ รวบรวมไว้ในที่เดียวกันทั้งสิ้น

(กระทรวงยุติธรรม 2506: คำนำ)

ในร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ผู้ทรงเป็นพระบิดาแห่งกฎหมายไทยได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนกฎหมายขึ้น พร้อมกับตั้งห้องสมุดด้วยตั้งข้อความต่อไปนี้

พวกเราศึกษาถึงประวัติระบบกฎหมายและวิชาชีพกฎหมายของไทยบ้าง จะเห็นได้ว่าแต่เดิมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยเสด็จในกรมหลวงราชบุรีฯ พระบิดาแห่งกฎหมายไทยนั้นก็มีการสนใจและเหลียวแลเรื่องห้องสมุดเป็นอย่างดี แต่การจัดทำห้องสมุดในสมัยต่อ ๆ มา ดูชบเซากันไป อย่างไรก็ยังมีผู้ที่รักอ่านรักเรียนสนใจสะสมหนังสือเป็นส่วนตัวอยู่บ้าง แต่ในปัจจุบันยอมเห็นกันได้ชัดว่าเป็นการสุดปัญญาและความสามารถของเราแต่ละคนที่จะสะสมตำหรับตำรากฎหมายให้ครบถ้วนบริบูรณ์ และทันสมัยอยู่ตลอดเวลาได้

(ธานินทร์ กรัยวิเชียร 2505: 498-499)

ถึงแม้ห้องสมุดกฎหมายจะจัดตั้งขึ้นมาแล้ว แต่ยังไม่มีการจัดทำคู่มือการให้ทิวเรื่อง ภาษาไทยทางด้านนิติศาสตร์ขึ้นมา เพื่อให้ห้องสมุดกฎหมายทุก ๆ แห่งนำไปใช้เป็นแบบแผนในการ กำหนดทิวเรื่องให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ขณะเดียวกันการศึกษานิติศาสตร์ได้ขยายตัวขึ้น อย่างกว้างขวาง ในปัจจุบันนี้ทั่วประเทศทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐ ทั้งประเภทมหาวิทยาลัยปิด มหาวิทยาลัยเปิด มหาวิทยาลัยเอกชน และวิทยาลัยเอกชน จะมีจำนวนนักศึกษากฎหมายรวม ทั้งสิ้นประมาณสามแสนคน (ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล 2528: 123) ซึ่งสถาบันการศึกษากฎหมาย หลายแห่งด้วยกัน ได้พยายามผลิตตำรากฎหมายออกมาเพื่อประกอบการเรียนการสอน เช่น สำนัก อบรมแห่งเนติบัณฑิตยสภา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตลอดจน สำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์เฉพาะตำรากฎหมาย เช่น สำนักพิมพ์นิติบรรณการ ซึ่งผลที่ตามมาก็คือการมี จำนวนหนังสือทางด้านกฎหมายมากขึ้น ทั้งในตลาดหนังสือและในห้องสมุดกฎหมาย

ผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าห้องสมุดกฎหมายได้มีกำเนิดมาช้านานแล้วประมาณ 105 ปี ประกอบกับการขยายตัวทางด้านการศึกษาวิชานิติศาสตร์ และการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของหนังสือ กฎหมาย ในขณะเดียวกันบรรณารักษ์ห้องสมุดหลาย ๆ แห่งต่างก็ประสบกับปัญหาในการให้ทิวเรื่อง ทางด้านกฎหมาย เพราะยังไม่มีการจัดทำคู่มือการให้ทิวเรื่องทางด้านกฎหมายดังกล่าวแล้ว (วิไลย อัครศิษยา, สัมภาษณ์) ซึ่งปัญหานี้ในวันจะต้องมีมากขึ้น ๆ เพราะหลักสูตรนิติศาสตร์จะต้อง มีการเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของบ้านเมือง อันจะทำให้มีวิชา กฎหมายใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก แต่ทิวเรื่องทางด้านกฎหมายยังเป็นทิวเรื่องที่ให้แบบ กว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจง ไม่ทันสมัยเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะทำการ ศึกษาทิวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ เพื่อนำผลที่ได้รับจากการวิจัยมาใช้ประโยชน์ใน ห้องสมุดที่ทำงานอยู่ ตลอดจนห้องสมุดกฎหมายแห่งอื่น ๆ ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงเรื่องดังต่อไปนี้

1. ศึกษาความนิยมของบรรณารักษ์ในการใช้ทิวเรื่องในสาขานิติศาสตร์ โดยการสำรวจ รวบรวม ตลอดจนวิเคราะห์ถึงทิวเรื่องในสาขานิติศาสตร์

1.1 หัวข้อเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2525

1.2 หัวข้อเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2521

1.3 หัวข้อเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของคณะกรรมการวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2528

1.4 การรวบรวมหัวข้อเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองในห้องสมุดที่ทำการสำรวจจำนวน 9 แห่ง

2. ศึกษาปัญหาการให้หัวข้อเรื่องภาษาไทยสำหรับหนังสือและเอกสารในสาขานิติศาสตร์ของบรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการ

สมมติฐานของการวิจัย

1. หัวข้อเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ที่กำหนดขึ้นใช้โดยทั่วไปในหนังสือคู่มือการให้หัวข้อเรื่องมีจำนวนน้อย จึงเป็นปัญหาแก่บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการภาษาไทยในห้องสมุดกฎหมายอย่างยิ่ง

2. หัวข้อเรื่องในสาขานิติศาสตร์ที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้กันเองนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น

- การใช้เครื่องหมายวรรคตอน

ตัวอย่าง	คดีอาญา, การรื้อฟื้น
	คดีอาญา, การรื้อฟื้น
- การใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกันแต่ความหมายคล้ายคลึงกัน

ตัวอย่าง	การตรวจค้น
	การชันสูตรพลิกศพ
- การกลับลำดับคำ

ตัวอย่าง	คดี, การบังคับ
	การบังคับคดี

- การใช้คำทับศัพท์จากภาษาต่างประเทศ

ตัวอย่าง

คอร์ปชั่น

ฉ้อราษฎร์บังหลวง

3. หัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดชั้นใช้เองส่วนใหญ่จะสอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการกำหนดหัวเรื่อง

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษานี้จะทำการสำรวจและสัมภาษณ์บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการในห้องสมุดกฎหมาย รวม 9 แห่ง คือ

- 1.1 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 1.2 สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- 1.3 ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.4 ห้องสมุดกรมอัยการ
- 1.5 ห้องสมุดรัฐสภา
- 1.6 ห้องสมุดเนติบัณฑิตยสภา
- 1.7 ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- 1.8 หอสมุดกลาง กระทรวงยุติธรรม
- 1.9 หอสมุด นรด. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

2. ในการรวบรวมหัวเรื่องภาษาไทยทางนิติศาสตร์ ได้รวบรวมหัวเรื่องจาก 4 แหล่ง คือ

- 2.1 หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2525
- 2.2 หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2521
- 2.3 หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของคณะกรรมการวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2528

2.4 การรวบรวมหัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองในห้องสมุดที่ทำการ สำรวจจำนวน 9 แห่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้หัวเรื่องในสาขานิติศาสตร์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. สัมภาษณ์บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการภาษาไทยในห้องสมุดกฎหมายจำนวน 9 คน เกี่ยวกับปัญหาการให้หัวเรื่องภาษาไทยสำหรับหนังสือและเอกสารในสาขานิติศาสตร์
3. วิเคราะห์หัวเรื่องที่มีขอบข่ายเกี่ยวข้องกับสาขานิติศาสตร์จากหนังสือ หัวเรื่อง สำหรับหนังสือภาษาไทย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2525 หนังสือ หัวเรื่องสำหรับ หนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2521 และหนังสือ หัวเรื่องสำหรับ หนังสือภาษาไทย ของคณะอนุกรรมการวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ ห้องสมุดสถาบัน อุดมศึกษา พ.ศ. 2528
4. สำรวจและรวบรวมหัวเรื่องในสาขานิติศาสตร์ที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองในห้องสมุดที่เพิ่มเติมจากหนังสือหัวเรื่องภาษาไทยทั้ง 3 เล่ม
5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนับจำนวนและคำนวณหาค่าร้อยละ
6. สรุป ปัญหา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้หัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดหัวเรื่องขึ้นใช้ต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการภาษาไทยได้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้หัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์
2. ทำให้มีบัญชีหัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในห้องสมุดกฎหมายได้

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ห้องสมุด	หมายถึง	ห้องสมุดกฎหมาย
ห้องสมุดกฎหมาย	หมายถึง	ห้องสมุดเฉพาะทางด้านกฎหมายและห้องสมุดของสถาบันการศึกษากฎหมายหรือมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนคณะนิติศาสตร์ ทั้งที่เป็นห้องสมุดกลางและห้องสมุดคณะนิติศาสตร์
บรรณารักษ์	หมายถึง	ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ เลขหมู่ และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์
หัวเรื่อง	หมายถึง	หัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับหัวเรื่องทั่ว ๆ ไป มีดังนี้

ในปี ค.ศ. 1975 Kanwisher (1975: 651-654) ได้ทำการวิจัยถึงการให้หัวเรื่องโดยใช้หนังสือ Library of Congress Subject Headings โดยได้ส่งแบบสอบถามไปยังห้องสมุดที่มีหนังสือตั้งแต่ 125,000 - 300,000 เล่ม จำนวน 120 แห่งในสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาปรากฏว่า ห้องสมุดประมาณร้อยละ 78.2 มีความเห็นว่า Library of Congress Subject Headings มีจำนวนหัวเรื่องพอเพียงแล้ว ขณะที่ห้องสมุดอีกประมาณร้อยละ 35 ตอบว่าต้องมีการเพิ่มเติมหัวเรื่องขึ้นใช้เองภายในห้องสมุด ซึ่งการตัดแปลงหรือเพิ่มเติมหัวเรื่องขึ้นใช้เองภายในห้องสมุดนั้นเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่ง ผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลวรรณ ปิติพัฒนะ โฆษิต (2518: 158-160) ซึ่งได้ทำการศึกษาปัญหาในการให้หัวเรื่องหนังสือภาษาไทย โดยได้มีการรวบรวมหัวเรื่องที่กำหนดเพิ่มเติมขึ้นมาจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จำนวน 10 แห่ง รวม 6,241 หัวเรื่อง หัวเรื่อง queเพิ่มเติมขึ้นเองนั้นกลุ่มที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ การใช้คำหรือวลีต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกัน นอกจากนี้ยังพบปัญหาในการให้หัวเรื่องหนังสือภาษาไทยอีกประการหนึ่ง คือ การขาดหนังสือคู่มือที่ใช้ประกอบการให้หัวเรื่องที่ทันสมัย ซึ่งตรงกับงานของ ประยงค์ พัฒนกิจจำรูญ (2519: 238) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องระบบจัดหมู่หนังสือที่ใช้ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยการส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าบรรณารักษ์

หัวหน้าฝ่าย และบรรณารักษ์ฝ่ายทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ผลปรากฏว่า บรรณารักษ์ผู้ทำหน้าที่ทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือต่างประสพกับปัญหาหนังสือคู่มือที่ใช้ประกอบการให้หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยมีน้อยและล้าสมัย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 สุทธิ รสสุธาธรรม (2521: 103) ได้ทำการวิจัยการให้บริการงานบรรณารักษะเพื่อการค้นคว้าวิจัยในประเทศไทย โดยส่งแบบสอบถามไปยังห้องสมุดกลาง ห้องสมุดคณะของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ห้องสมุดวิทยาลัยครู ห้องสมุดกระทรวง กรม ห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดธนาคาร จำนวน 59 ฉบับ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับอุปสรรคและ ประยงค์ กล่าวคือ บรรณารักษ์ผู้รับผิดชอบในการจัดทำบรรณารักษะต่างประสพกับปัญหาคู่มือการให้หัวเรื่องไม่ทันสมัย

O'Malley (1980: 5232-A) ได้ทำการวิจัยการให้บัตรเรื่องที่มีหัวเรื่องย่อยประกอบและไม่มีหัวเรื่องย่อยประกอบ โดยใช้นักเรียนจากโรงเรียนสอนศาสนา 2 โรงเรียน ๆ ละ 30 คน รวมประชากร 60 คน ซึ่งโรงเรียนทั้งสองแห่งเหมือนกันในด้านจำนวนนักเรียน ขนาดของโรงเรียน หลักสูตร ประเภทของหนังสือในห้องสมุด ตลอดจนจำนวนบัตรรายการในห้องสมุด ผู้สำรวจได้ให้ปัญหา 15 ข้อแก่นักเรียนเพื่อให้ค้นหาคำตอบจากบัตรรายการประเภทต่าง ๆ ภายในห้องสมุด ผลปรากฏว่า การค้นหาคำตอบสามารถค้นหาจากบัตรรายการประเภทอื่น ๆ คือบัตรผู้แต่ง และบัตรชื่อเรื่อง ได้ง่ายกว่าบัตรเรื่องที่มีหัวเรื่องย่อยประกอบ ซึ่งทำให้เกิดปัญหายุ่งยาก คือการค้นหาเรื่องที่ต้องการไม่พบหรือต้องใช้เวลาาน และผลจากการศึกษายังพบอีกว่าสาขาวิชาที่ใช้บัตรเรื่องที่มีหัวเรื่องย่อยประกอบมาก ได้แก่ สาขาวิชากฎหมายและศาสนา

2. งานวิจัยเกี่ยวกับหัวเรื่องเฉพาะ มีดังนี้

Clack (1974: 5216-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพอเพียงของการให้หัวเรื่องสำหรับข้อมูลเรื่องคนผิวดำโดยใช้หนังสือ Library of Congress Subject Headings ผู้วิจัยได้คัดเลือกรายชื่อหนังสือจาก National Union Catalog ปี 1963-1967 และจัดทำบัญชีรายชื่อหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคนผิวดำ ผลปรากฏว่า หัวเรื่องเรื่องคนผิวดำจาก Library of Congress Subject Headings มีไม่เพียงพอ กล่าวคือ ถ้าผู้ใช้ค้นหัวเรื่องเกี่ยวกับคนผิวดำจาก Library of Congress Subject Headings จะได้เอกสารเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของเอกสารที่มีอยู่จริง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคู่มือการให้หัวเรื่องควรมีการแก้ไข

ปรับปรุงใหม่ ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า Library of Congress Subject Headings ไม่เหมาะสำหรับใช้เป็นคู่มือการให้หัวเรื่องข้อมูลเฉพาะแต่จะเหมาะกับข้อมูลทั่ว ๆ ไป ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ Nichol (1984: 674-A) ที่สำรวจการใช้หนังสือ Catholic Subject Headings ในห้องสมุดคาทอลิก และเปรียบเทียบกับ Library of Congress Subject Headings ผลปรากฏว่า จากจำนวนห้องสมุด 191 แห่ง ปัจจุบันใช้ Catholic Subject Headings จำนวน 37 แห่ง ในอดีตเคยใช้ 58 แห่ง และไม่เคยใช้เลย 96 แห่ง ซึ่งแสดงว่าห้องสมุดคาทอลิกไม่นิยมใช้ Catholic Subject Headings แต่กลับนิยมใช้ Library of Congress Subject Headings.

Tessmer (1985: 3471-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของบรรณารักษ์ต่อการเข้าถึงสิ่งพิมพ์สำหรับเด็กโดยอาศัยจากบัตรรายการในห้องสมุด ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังบรรณารักษ์ห้องสมุดในรัฐวิสคอนซิน ซึ่งเป็นผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและทำบัตรรายการหนังสือสำหรับเด็ก โดยส่วนใหญ่ใช้ Sears List of Subject Headings ในการให้หัวเรื่อง และมีเป็นส่วนน้อยที่ใช้ Library of Congress Subject Headings ซึ่งบรรณารักษ์พอใจกับการใช้ Sears List of Subject Headings มากกว่า Library of Congress Subject Headings และผลปรากฏว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการเข้าถึงสิ่งพิมพ์สำหรับเด็ก กล่าวคือ เด็กสามารถเข้าถึงสิ่งพิมพ์ได้เป็นอย่างดี งานวิจัยนี้ขัดแย้งกับ Moll (1975: 586-A) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องความสามารถของเด็กในการเข้าถึงสิ่งพิมพ์และพบว่าเด็กไม่สามารถใช้บัตรเรื่องในการเข้าถึงสิ่งพิมพ์ได้ แต่ผลงานวิจัยทั้งสองนี้ตรงกันในเรื่องที่ว่าภาษาที่ใช้เป็นหัวเรื่องสิ่งพิมพ์สำหรับเด็กเป็นภาษาที่ยากเกินไป

สำหรับงานวิจัยของไทย ไนพรธณ ไนบุลย์ศรีนครา (2518: 146) ได้ศึกษาหัวเรื่องหมวดการศึกษาของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดยรวบรวมหัวเรื่องหมวดวิชาการศึกษาจากบัตรรายการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร นำหัวเรื่องมาให้ นิลิต นักศึกษา ชั้นปีที่ 4 ในคณะศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์ พิจารณาเลือกหัวเรื่องที่คิดว่าเหมาะสม ผลปรากฏว่า หัวเรื่องที่มีขอบข่ายเนื้อหาเดียวกันแต่ใช้คำหรือวลีต่างกันเป็นที่นิยมของกลุ่มตัวอย่าง 83 หัวเรื่อง และหัวเรื่องที่ใช้คำหรือวลีเดียวกันหรือมีใช้เป็นบางแห่ง รวมทั้งสิ้น 107 หัวเรื่อง นั้น กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าเหมาะสมทุกหัวเรื่อง ต่อมา นิรมล ทรายเจริญ (2519: 138-139) ได้ศึกษาหัวเรื่องของหนังสือเกี่ยวกับประเทศไทยของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในส่วนกลางและ

หอสมุดแห่งชาติ โดยรวบรวมหัวเรื่องจากบัตรรายการในห้องสมุด 11 แห่ง และจากหนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อสอบถามบรรณารักษ์ที่มีหน้าที่ทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย ปรากฏว่า หัวเรื่องส่วนใหญ่ที่บรรณารักษ์พิจารณาว่าเหมาะสม ได้แก่ หัวเรื่องย่อยแสดงวิธีเขียน 39 หัวเรื่อง หัวเรื่องย่อยใช้ตามชื่อภาษา 28 หัวเรื่อง หัวเรื่องที่มีขอบข่ายเนื้อหาเดียวกันแต่ใช้คำหรือวลีต่างกัน 139 หัวเรื่อง หัวเรื่องที่ใช้แตกต่างกันไปเฉพาะแต่ละห้องสมุดและต่างไปจากหัวเรื่องในหนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยจำนวน 70 หัวเรื่องนั้นกลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความเหมาะสม 37 หัวเรื่อง และไม่เหมาะสม 33 หัวเรื่อง

อีก 7 ปีต่อมา ยุพดี ต่อนุญศุภชัย (2525: 259-276) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวกำหนดหัวเรื่องหนังสือภาษาไทยหมวดวิชาชีพ ในห้องสมุดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา โดยรวบรวมหัวเรื่องจากบัตรรายการในห้องสมุด สังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามนักศึกษา อาจารย์ และบรรณารักษ์ ปรากฏว่า หัวเรื่องที่ได้รับคามนิยมเป็นอันดับหนึ่งในสาขาทั้งสามมีทั้งหมด 260 หัวเรื่อง และหัวเรื่องที่สอบถามความเหมาะสม จำนวน 44 หัวเรื่อง กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าเหมาะสมดีแล้วและสามารถนำไปใช้ได้

ดาราวรรณ เจริญเพิ่มพูน (2526: 186) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หัวเรื่องภาษาไทยในสาขาประชากรศาสตร์ โดยการสัมภาษณ์บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการจากห้องสมุดเฉพาะทางประชากรศาสตร์และแพทยศาสตร์ในกรุงเทพมหานคร รวม 7 แห่ง ปรากฏว่า ปัญหาสำคัญ คือ ปัญหาการขาดหนังสือคู่มือการใช้หัวเรื่องภาษาไทยสำหรับหนังสือและเอกสารในสาขาวิชาประชากรศาสตร์ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ถึงหัวเรื่องทางประชากรศาสตร์ จาก 3 แหล่ง และได้นำหัวเรื่องทั้งหมดมาจัดทำแบบสอบถาม ผลปรากฏว่า ผู้ใช้ห้องสมุดเห็นด้วยกับหัวเรื่องที่ผู้วิจัยได้รวบรวมเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณากับหัวเรื่องที่มีผู้ตอบว่าเป็นหัวเรื่องที่เหมาะสมจำนวนร้อยละ 90 ขึ้นไปนั้น มีลักษณะการใช้คำแบบสามัญธรรมดาเป็นส่วนใหญ่โดยไม่มีการใช้คำกลับกัน หรือใช้หัวเรื่องย่อยประกอบหัวเรื่องใหญ่ ต่อมาวงเพชร พฤศจิกายน (2527: 54-59) ได้ทำการวิจัยเรื่องการกำหนดหัวเรื่องย่อยที่ใช้ตามหัวเรื่องใหญ่ "ภาษาไทย" โดยรวบรวมคำหรือวลีที่ใช้เป็นหัวเรื่องย่อยจากหนังสือภาษาไทยที่มีอยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาไทยพิจารณาความเหมาะสม ผลปรากฏว่า หัวเรื่องย่อยที่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาไทยเห็นว่าเหมาะสม

ที่จะนำมากำหนดเป็นหัวเรื่องย่อยมี 211 หัวเรื่องย่อย ส่วนหัวเรื่อง ย่อยที่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม และได้เสนอปรับปรุงมี 7 หัวเรื่องย่อย และเห็นว่าไม่จำเป็นต้องกำหนดเป็นหัวเรื่องย่อยมี 11 หัวเรื่องย่อย

หลังจากนั้นอีก 2 ปี ศิริภรณ์ วิธินันทิกถ์ (2529: 84-86) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การกำหนดหัวเรื่องภาษาไทยในสาขาพลศึกษา โดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับพวงเพชร (2527) คือรวบรวมคำหรือวลีที่ใช้เป็นหัวเรื่องจากหนังสือภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ซึ่งมีอยู่ในห้องสมุด มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครจำนวน 5 แห่ง แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้าน พลศึกษาพิจารณาความเหมาะสม ปรากฏว่า หัวเรื่องที่ถูกผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสมมีจำนวน 43 หัวเรื่อง ควรปรับปรุงจำนวน 13 หัวเรื่อง และไม่จำเป็นต้องกำหนดใช้จำนวน 2 หัวเรื่อง

จากการที่ได้ศึกษางานวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย พบว่าได้มีการ ศึกษาถึงหัวเรื่องในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. ศึกษาการใช้หนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องทั่ว ๆ ไป และในสาขาวิชาเฉพาะ
2. ศึกษาปัญหาในการกำหนดหัวเรื่องหนังสือภาษาไทยในสาขาทั่ว ๆ ไป และในสาขาวิชาเฉพาะ

3. ศึกษาปัญหาในการเพิ่มเติมหรือตัดแปลงหัวเรื่องชั้นใช้เอง

4. ศึกษาความนิยมของคำที่สมควรกำหนดเป็นหัวเรื่องในสาขาวิชาเฉพาะ ซึ่งงานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีการศึกษาในลักษณะนี้ แต่จะมีความแตกต่างกันในด้านของ ประชากรที่จะสอบถามความนิยม ได้แก่ กลุ่มของผู้ใช้ห้องสมุดประกอบด้วย นิสิตนักศึกษา อาจารย์ กลุ่มของบรรณารักษ์ผู้ทำหน้าที่วิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย และกลุ่มของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งงานวิจัยเรื่อง "หัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์" เป็นการศึกษา ปัญหาในการกำหนดหัวเรื่องในสาขานิติศาสตร์ ปัญหาในการเพิ่มเติมหรือตัดแปลงหัวเรื่องชั้นใช้เอง และศึกษาความนิยมของคำที่สมควรใช้สำหรับหัวเรื่องในสาขานี้ แต่ในส่วนของการสอบถามความนิยม ได้ใช้บรรณารักษ์ผู้ทำหน้าที่วิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์เป็นประชากร